

Obsah

PŘEDMLUVA /11

I. Archeologický výzkum v Roztokách v letech 1980–1989

I.1. POLOHA A CHARAKTER LOKALITY (M. Kuna) /15

I.2. HISTORIE ARCHEOLOGICKÉHO VÝZKUMU (M. Kuna) /17

I.2.1. Starší výzkumy /17

I.2.2. Výzkum v letech 1980–1989 /17

I.2.3. Metoda výzkumu /21

I.2.4. Charakter podloží a identifikace objektů /21

I.2.5. Dokumentace objektů a nálezů /22

I.3. PRAVĚKÉ OSÍDLENÍ LOKALITY (M. Kuna) /23

I.4. POPIS RANĚ STŘEDOVĚKÝCH OBJEKTŮ (M. Kuna, N. Profantová, M. Gojda) /25

I.5. DOKUMENTACE VÝZKUMU NA CD (M. Kuna) /68

I.5.1. Obrazová dokumentace /68

I.5.2. Databáze /68

I.5.3. Návod k obsluze CD /69

II. Sídlní areál v kontextu kultury pražského typu

II.1. ČASNĚ SLOVANSKÉ OSÍDLENÍ ČECH (N. Profantová, M. Kuna, D. Moravec, L. Haišmanová) /73

II.1.1. Úvod (NP) /73

II.1.2. Soupis lokalit (NP, MK, LH) /75

II.1.3. Území kultury pražského typu (MK, DM) /84

II.2. KRAJINNÉ PROSTŘEDÍ SÍDELNÍHO AREÁLU (M. Gojda, M. Kuna, J. Sádlo) /90

II.2.1. Vztah areálu k reliéfu krajiny (MK) /90

II.2.1.1. Poloha roztockého areálu /90

II.2.1.2. Dostupnost hospodářského zázemí /92

II.2.1.3. Poloha dalších areálů kultury pražského typu v Čechách /93

II.2.2. Geobotanická rekonstrukce sídelního areálu (MG, JS) /94

II.2.2.1. Metoda geobotanické rekonstrukce /96

II.2.2.2. Současné krajinné a fyto geografické poměry zkoumaného území /96

II.2.2.3. Rekonstrukce vegetace zkoumaného území v počátcích středověku /98

II.3. OBJEKTY A STRUKTURA OBYTNÉHO AREÁLU (M. Kuna) /103

II.3.1. Celkový rozsah komponenty /103

II.3.1.1. Plocha komponenty /103

II.3.1.2. Počet objektů v komponentě /103

II.3.2. Domy a prvky jejich interiéru /106

II.3.2.1. Velikost domů /107

II.3.2.2. Tvar domů /107

II.3.2.3. Hloubka domů /108

II.3.2.4. Orientace domů /108

II.3.2.5. Otopné zařízení /109

II.3.2.6. Vedlejší pece a ohniště /111

II.3.2.7. Předpeční nádoby /111

II.3.2.8. Konstrukce stěn a střechy /112

II.3.2.9. Kůlové konstrukce v interiéru /114

II.3.2.10. Sklípky /114

II.3.2.11. Vchody /114

II.3.2.12. Prostorová struktura interiéru /116

- II.3.3. **Hospodářské objekty** /117
 - II.3.3.1. Obilnice /117
 - II.3.3.2. Ostatní jámy /118
- II.3.4. **Formační procesy** /118
 - II.3.4.1. Úplnost a objem prozkoumaných objektů /118
 - II.3.4.2. Celková četnost a skladba nálezů /119
 - II.3.4.3. Zánik a zaplnění objektů /120
 - II.3.4.4. Původ keramického odpadu /122
 - II.3.4.5. Opouštění a ukládání předmětů /124
 - II.3.4.6. Rituální aspekty zániku sídlištních objektů /127
- II.3.5. **Formální a prostorová struktura komponenty** /128
 - II.3.5.1. Popisné znaky domů /128
 - II.3.5.2. Variabilita domů v prostoru a čase /130
 - II.3.5.3. Korespondenční analýza /131
 - II.3.5.4. Rozšíření typů jam /132
- II.3.6. **Prostorová struktura obytného areálu** /133
 - II.3.6.1. Prostorové vztahy mezi domy /133
 - II.3.6.2. Vztah mezi domy a obilnicemi /138
- II.3.7. **Celkový charakter obytného areálu** /138
- II.4. **ANALÝZA MOVITÝCH ARTEFAKTŮ** (N. Profantová) /139
 - II.4.1. **Keramické nádoby** /139
 - II.4.1.1. Nádoby v živé kultuře /139
 - II.4.1.2. Nálezový kontext nádob v Roztokách /142
 - II.4.1.3. Technologická analýza keramiky /144
 - II.4.1.3.1. *Povrch nádoby a ostrivo* /144
 - II.4.1.3.2. *Stopy tvarování* /146
 - II.4.1.3.3. *Speciální technologické analýzy* /147
 - II.4.1.3.4. *Síla stěn nádob* /150
 - II.4.1.4. Typologická klasifikace /151
 - II.4.1.4.1. *Tvary nádob* /154
 - II.4.1.4.2. *Okrajové zlomky* /162
 - II.4.1.4.3. *Dna nádob* /165
 - II.4.1.5. Výzdoba /167
 - II.4.1.5.1. *Vícenásobná vlnice* /171
 - II.4.1.5.2. *Propletené a dotýkající se vlnice* /172
 - II.4.1.5.3. *Obloučky* /173
 - II.4.1.5.4. *Kazetovité motivy* /173
 - II.4.1.5.5. *Pásky vodorovných rýh* /173
 - II.4.1.5.6. *Nepravidelná jednoduchá vlnice* /173
 - II.4.1.5.7. *Vodorovná rýha* /174
 - II.4.1.5.8. *Zvláštní motivy* /174
 - II.4.1.5.9. *Kolky* /174
 - II.4.1.5.10. *Hřebenové vpichy* /175
 - II.4.1.5.11. *Plastická lišta* /176
 - II.4.1.5.12. *Motiv kříže* /176
 - II.4.2. **Technická keramika a další předměty z hlíny** /176
 - II.4.2.1. Licí pánvička /176
 - II.4.2.2. Tyglík /178
 - II.4.2.3. Přesleny /179
 - II.4.2.4. Chlebec /180
 - II.4.2.5. Závaží /182
 - II.4.2.6. Mazanice /183
 - II.4.3. **Železné předměty** /183
 - II.4.3.1. Nože /183
 - II.4.3.2. Šipky /184
 - II.4.3.3. Nákončí opasku /185
 - II.4.3.4. Přezka(?) /185
 - II.4.3.5. Okutí pochvy /186
 - II.4.3.6. Kování /186
 - II.4.3.7. Šídla /186

- II.4.3.8. Železné tyčinky /186
- II.4.3.9. Hřeby a hlava nýtu /186
- II.4.3.10. Kruhové očko /186
- II.4.3.11. Kruhová kování /187
- II.4.3.12. Úchytka /187
- II.4.3.13. Neurčitelné železné předměty /187
- II.4.4. **Předměty z bronzu** /187
 - II.4.4.1. Náušnice /187
 - II.4.4.2. Průvlečka /188
 - II.4.4.3. Vlasová ozdoba či náramek /189
 - II.4.4.4. Jehlice /190
 - II.4.4.5. Kroužek /190
- II.4.5. **Stříbrné předměty** /191
 - II.4.5.1. Lisovaná ozdoba /192
 - II.4.5.2. Jehla /192
 - II.4.5.3. Zlomek předmětu /192
- II.4.6. **Kostěné a parohové předměty** /192
 - II.4.6.1. Hřebeny /194
 - II.4.6.1.1. *Oboustranný hřeben* /194
 - II.4.6.1.2. *Jednostranné hřebeny* /196
 - II.4.6.2. Rukojeť /197
 - II.4.6.3. Parohový zdobený předmět /198
 - II.4.6.4. Ořezané zlomky parohu /198
 - II.4.6.5. Kostěné brusle /198
 - II.4.6.6. Šídla /198
 - II.4.6.7. Jehly /199
 - II.4.6.8. Zlomek jehlice /199
 - II.4.6.9. Opracované zlomky kostí /199
- II.4.7. **Skleněné předměty** /199
- II.4.8. **Smola a jantar** /201
- II.4.9. **Kamenné artefakty** /202
 - II.4.9.1. Žernovy a brus /202
 - II.4.9.2. Drtidla /204
 - II.4.9.3. Brousky /204
 - II.4.9.4. Křesací kaménky /206
 - II.4.9.5. Broušené nástroje /206
 - II.4.9.6. Přesleny a závaží /206
 - II.4.9.7. Ostatní kamenné předměty /207
 - II.4.9.8. Struska /207
- II.5. **CHRONOLOGIE OSÍDLENÍ AREÁLU V HISTORICKÝCH SOUVISLOSTECH** (N. Profantová) /208
 - II.5.1. **Výpověď stratigrafických pozorování pro vnitřní chronologii areálu** /208
 - II.5.1.1. Superpozice objektů /208
 - II.5.1.2. Superpozice chat 934–936–928 a 931–941–943 /208
 - II.5.1.3. Superpozice chat 1041–1059 a 1037–1038 /209
 - II.5.1.4. Objekty 1070 a 1073 /209
 - II.5.1.5. Hodnocení nálezového materiálu ze superpozic /210
 - II.5.2. **Relativní chronologie keramických nádob** /211
 - II.5.3. **Problém absolutního datování areálu** /219
 - II.5.4. **Chronologické souvislosti: archeologie a historie** /220
- II.6. **EKONOMIKA A SOCIÁLNÍ STRUKTURA AREÁLU** (M. Kuna, N. Profantová) /226
 - II.6.1. **Velikost komunity (MK)** /226
 - II.6.2. **Dům a rodina (NP)** /228
 - II.6.3. **Hospodářské zázemí (MK)** /229
 - II.6.4. **Doklady zemědělské výroby (NP)** /230
 - II.6.5. **Sídelní struktura (MK)** /231
 - II.6.6. **Směna, kontakty a sociální struktura (NP)** /233

II.6.7. **Otázka pohřebních areálů (NP)** /234

II.6.8. **Otázka brodu a jeho využití (NP)** /235

II.6.9. **Současné a následující osídlení okolí areálu (NP)** /235

II.7. **ROZTOKY: ZÁHADA SÍDELNÍ AGLOMERACE (M. Kuna, N. Profantová)** /239

III. **Expertní posudky a přílohy**

III.1. **TECHNOLOGIE VÝROBY KERAMICKÝCH NÁDOB. POSUDKY 1-2 (M. Bartuška)** /243

III.1.1. **První série vzorků (1989)** /243

III.1.1.1. **Charakteristika souboru** /243

III.1.1.2. **Experimentální metody** /243

III.1.1.3. **Výsledky měření** /243

III.1.1.4. **Výsledky tepelných rozborů** /243

III.1.1.5. **Mikroskopické zhodnocení mineralogického složení a mikrostruktury** /243

III.1.1.6. **Diskuse výsledků a závěr** /244

III.1.2. **Druhá série vzorků (1990)** /244

III.1.2.1. **Makroskopická charakteristika vzorků** /244

III.1.2.2. **Experimentální metody** /244

III.1.2.3. **Stanovení fázového složení rtg-difrakcí** /244

III.1.2.4. **Výsledky tepelných rozborů** /245

III.1.2.5. **Mikroskopické zhodnocení mineralogického složení a mikrostruktury** /245

III.1.2.6. **Závěry** /246

III.2. **TECHNOLOGIE VÝROBY KERAMICKÝCH NÁDOB. POSUDEK 3 (V. Hanykýř, M. Maryška, M. Novotná)** /247

III.2.1. **Stanovení vlhkosti, nasákavosti a objemové hmotnosti** /247

III.2.2. **Mikroskopické hodnocení střepů** /247

III.2.3. **Rentgenová difrakční analýza** /247

III.2.4. **Diskuse výsledků** /249

III.3. **MAZANICE (P. Vařeka)** /250

III.3.1. **Deskriptivní systém** /250

III.3.1.1. **Vlastnosti mazanicové hmoty** /250

III.3.1.2. **Otisky konstrukcí, tvar a další vlastnosti hliněných konstrukcí** /250

III.3.2. **Deskripce nálezů** /250

III.3.2.1. **Vlastnosti mazanicové hmoty** /250

III.3.2.2. **Popis nálezů podle přírůstkových čísel** /251

III.3.2.3. **Rozbor nálezů podle objektů** /255

III.3.3. **Interpretace mazanicových zlomků** /256

III.3.3.1. **Kuláče** /256

III.3.3.2. **Tesané/štípané konstrukční prvky** /257

III.3.3.3. **Pruty** /257

III.3.3.4. **Vnější strana omazů** /257

III.3.4. **Problematika konstrukcí z raného středověku** /257

III.4. **METALOGRAFIE ŽELEZNÝCH NOŽŮ (R. Pleiner)** /259

III.4.1. **Metoda výzkumu** /259

III.4.2. **Výsledky rozborů** /259

III.4.2.1. **Vzorek 725 (př. č. 6103)** /259

III.4.2.2. **Vzorek 726 (př. č. 5570)** /260

III.4.2.3. **Vzorek 736 (př. č. 5172)** /260

III.4.2.4. **Vzorek 737 (př. č. 5072)** /261

III.4.3. **Závěr** /262

III.5. **PROVENIENCE KAMENNÉ SUROVINY (B. Šreinová)** /264

III.5.1. **Různý blíže nespecifikovaný horninový materiál** /264

III.5.1.1. **Břidlice (drobová, prachovitá, jílovitá)** /264

III.5.1.2. **Granodiorit a jeho žilné ekvivalenty** /264

III.5.1.3. Křemenec až křemenný pískovec	/264
III.5.1.4. Křemenný pískovec až pískovec	/266
III.5.1.5. Červený pískovec	/267
III.5.2. Přesleny	/267
III.5.2.1. Hlína	/267
III.5.2.2. Opuka	/267
III.5.2.3. Písčitý prachovec – jemnozrnný pískovec	/267
III.5.3. Žernovy	/269
III.5.3.1. Žulový pegmatit	/269
III.5.3.2. Železitý slepenec	/269
III.5.3.3. Křemenec	/269
III.5.3.4. Hrubozrnný pískovec až slepenec	/269
III.5.4. Závěr	/269
III.6. ROZBOR OSTEOLOGICKÉHO MATERIÁLU (L. Peške)	/272
III.6.1. Prase domácí	/272
III.6.2. Tur domácí	/272
III.6.3. Malí domácí přežvýkavci – ovce a koza	/272
III.6.4. Ptáci	/273
III.6.5. Divoká zvířata	/273
III.6.6. Porovnání s jinými soubory	/273
III.6.7. Závěr	/273
III.7. NÁLEZY MINCÍ ZE 6. A 7. STOLETÍ V ČECHÁCH A NA MORAVĚ (J. Militký)	/275
III.7.1. Úvod	/275
III.7.2. Katalog nálezů	/275
III.7.3. Rozbor nálezů	/275
III.7.4. Svědectví českých a moravských nálezů mincí ze 6. a 7. století v širších souvislostech	/278
III.8. RANĚ STŘEDOVĚKÉ STEZKY A OSÍDLENÍ V ROZTOKÁCH (R. Květ)	/287
PÍSEMNÉ PRAMENY	/291
LITERATURA	/291
SEZNAM DIAPOZITIVŮ NA CD – LIST OF SLIDES ON THE CD	/305
SUMMARY	/313
OBRAZOVÉ PŘÍLOHY	/359